

okupacijskih letih nekam suh in starinski. Ker je knjiga namenjena široki javnosti, je razumljivo, da so v njej tudi stvari, ki jih bodo brali z zanimanjem n. pr. predvsem Finžgarjevi stanovski tovariši ali imajo le krajevni značaj in pomen (trnovska kronika). Na splošno pa je treba reči, da delo priteguje bralca z živahnim, razgibanim pripovedovanjem in nazornimi oznakami sodobnikov, z zrelo življenjsko modrostjo pa tudi duhovitim humorjem, predvsem pa s pošteno resnicoljubnostjo in tudi pogumno kritičnostjo na vse strani. V njem nam je kot bližnji devetdesetletnik v marsičem osvetlil lep kos naše kulturno politične zgodovine, zlasti pa odstrl pogled na svoje življenje, osebnost in delo, ki je bilo mnogostransko in bogato. Kot umetnik je bil Finžgar sodobnik modernih, a je pri tem individualno nadaljeval tradicijo mladostovskih realistov, po pomenu literarnega dela pa je v dobi moderne njegovo mesto brez dvoma takoj za četvoro. Njegova osebnost je enkratna in dragocena tudi po svojih čisto človeških vrlinah, zlasti življenjski širini, moški neupogljivosti in zvesti spojenosti z ljudstvom.

Joža Mahnič

ALEKSANDER BLOK, DVANAJST

Aleksander Blok je bil ustvarjalni sodobnik naše moderne; predvsem lirik. Začel je kot simbolist, zaverovan v svet sanj in ljubezenskih skrivnosti, ki ga je zaprt vase izpovedoval v zelo osebnem, težko razumljivem jeziku. Kakor drugi njegovi sodobniki je strastno iskal resnico in napovedoval polom starega sveta in prerod v boljše, pravičnejše življenje. (Kako je bilo to splošno v zraku, dokazuje med drugim tudi Čehov s Trepļevom v Utvi, zlasti v prvem dejanju.) A kljub Blokovi odmaknjenosti in šifriranim podobam je že tedaj pozvanjala v njegovih pesmih domača ljudska ustvarjalnost in se oglašala — domovina. Tako seveda ni bilo več daleč do romantike in njenega sveta. Ob prvi ruski revoluciji (1905) je Blok doživel prelom, ki ga je usmeril bolj k življenju, k »umetnosti velikih strasti« in »globokemu toku misli«. Zavedel se je svojih dolžnosti in odgovornosti pred ljudstvom in družbo. Kot tenkočuten odsev časa in njegovih tokov je postal glasnik tedanje Rusije na meji dveh svetov, vse bolj pa tudi že borec za človeka, kar se je še posebej pokazalo ob oktobrski revoluciji, ko je izpovedal svojo vero v novega človeka in v novo umetnost, prežeto z ruskim revolucionarnim patosom, v vseljudsko umetnost za vse. To je uresničil zlasti v pesnitvi »Dvanajst«, ki ga je ponesla v svet in postala umetniški dokument velikih oktobrskih dni. Tako se je Bloku mladostna, dekadentno bolna, mistično individualistična fantazija o polomu starega sveta vrnila kot stvarna, zrela zgodovinska vizija novega sveta.

Slovenci smo to vrhunsko Blokovo pesnitev dobili dosti zgodaj, ob desetletnici njenega nastanka (1928), in v drugi izdaji po tridesetih letih, ob štiridesetletnici oktobrske revolucije, obkrajat po zaslugi prevajalca Mileta Klopčiča. Obe izdaji sta bili lepo sprejeti, seveda pa je prva pomenila vse več kot samo goli prevod. Odstrla nam je zaveso proti vzhodu, takrat še prepovedanemu, a zato toliko bolj mikavnemu in skrivnostnemu.

Blokova pesnitev (nad tri sto verzov) je za prevajalca trd oreh. Iz več razlogov. Prvič: napisana je bila na dušek, tako rekoč v dveh dneh, pri čemer je šlo pesniku bolj za trenutne posrečene podobe in domisleke kot za klasično umirjenost in tudi formalno dognanost. Iz te ustvarjalne vročice izvira pisana menjava ritmov in rim, verzov in kitic, sloga in prijemov. Drugič: »Dvanajst« je vrh in hkrati povzetek vsega Blokovega dela. V dvanajstih poglavjih o dvanajstih rdečih gardistih je zajet velik del Blokovega pesniškega razvoja od mladostnega čustveno razgibanega in zanesenega, a v podobah in besedah zastrtega simbolista pa do zrelega slikarja oktobrske stvarnosti, ko je že mojstrsko obvladal tehniko, jednatost in ekonomiko besede in svojo ustaljeno galerijo podob in šifer. In še tretjič: »Dvanajst« je klasična pesnitev. Domala vsak verz je že citat, neštetokrat ne le naveden, temveč tudi deklamiran, tako da ima pesnitev za prevajalca tudi v tem svojo dodatno patino.

Kako se bere slovenski prevod? Zelo lepo in polno. Kolikor je v njem manj tiste primarne dramatičnosti in neposredne dinamike, fragmentarne nedogovorjenosti in nekakšne vulkanske eruptivnosti Blokovi čustvenih »tre-

nutnih posnetkov«, toliko več je v njem (seveda zaradi drugačnega, poustvarjalnega izhodišča) literarne oblikovne dognanosti in resnobne zrelosti; namesto Blokove igrivosti, sproščenosti in tudi raztrganosti imamo pri Klopčiču povezanost, razumno ublažitev in ustalitev preskrajnih, preenkratnih domislekov in podob. Klopčič se je dobro zavedal, da mora prevajalec takega pesniškega dela, kot je Blokovo (z vsemi že omenjenimi značilnostmi, kjer je pikolovska oblika po črki postranskega pomena in gre predvsem za vtis), prevajati sproščeno in se rajši oddaljiti od suženjsko formalne posode izvirnika, od njegovih rim in dolžine verzov ali neprevedljivih iger kot pa od čustvene in miselne vsebine. Klopčič je sicer ohranil vse oblikovne posebnosti izvirnika, vendar je ravnal s tem suvereno in se ni suženjsko oklepal predloge. Redko naletiš na verz, ki bi mu želel še večje sočnosti, plastike in neposrednosti. Mogoče bi se še najprej spotaknil ob vojaški términ, ki se nekajkrat ponovi, na primer: »Stoj! Kdo tam, kdo? Naprej!« za rusko: »Čto vperedi? Prohodi!« Mogoče bi bilo udarnejše kar kratko: »Kdo je? Naprej!« (brez rime »kdo« na »nebo« v prihodnji vrstici, saj bi zadostovala asonanca »kdo je« : »naprej«). Podobno: »Kdo je tamkaj? Naj se vda!« za rusko: »Kto ješče tam? Vyhodi!«

Klopčič je posrečeno posnel tudi ljudski ton (tretje poglavje) in revolucionarno udarnost, hlastnost in Blokovo naivno monumentalnost. Naravno neprisiljene so Blokove podobe in lepo prilagojena slovenščini je menjava ritmov. Kitica, ki mi še ni najbolj všeč, je v 7. poglavju:

<p>Iz-za udali bedovoj V ognevyh jeje očah, Iz-za rodinki puncovoj Vozle pravožo pleča, Zagubil ja, bestolkovoj, Zagubil ja sgorjača... ah!</p>	<p>1928: Nje oči so kot plameni, kakor zublji so žareče; a na desni, na ramenih, znamenje ima rdeče — pa sem se, bedak, zaljubil, jo ubil in se — pogubil!... Ah!</p>
---	---

1957: Rožna je imela lica,
ogenj ji v očeh je bil,
pod ramenom — bradavica,
njen smehljaj — ves očarljiv —
mrtva zdaj je lepotica,
jaz sem norec jo ubil... ah!

Po svoje je bil Klopčič v teh verzih bližji Bloku v prvi izdaji, zlasti še, ker se za sedanjo oddalžitev ni odkupil s posrečeno novo formulacijo vsebine, temveč je nekam izumetničen, zlasti še verzi 2, 4 in 5. Podobna mlačnost je v prvih štirih vrsticah 11. poglavja, kjer me motita zlasti prva in tretja vrstica s pomensko šibko rimo:

<p>I idut bez imeni svjatogo Vse dvenadcat — vdalj. Ko vsemu gotovy, Ničego ne žalj...</p>	<p>1928: In tako brez blagoslova dvanajstorica maršira. Brez bojazni za življenje, brez srcá in brez obzira...</p>
--	--

1957: In koraka vseh dvanajst v daljavo
brez boga — v vihar.
V boju za zastavo
žrtev jim ni mar...

Čudovita Blokova prispodoba o starem svetu se mi zdi v prvi izdaji bolje prevedena, ker se mi pesjak ne zdi tako značilen za psa, kot je na primer za človeka dom:

<p>I staryj mir, kak pes bezrodnyj, Stoit za nim, podžavši hvost.</p>	<p>1928: In stari svet kot pes zgubljen stoji za njim in rep tišči.</p>
---	---

1957: In stari svet — pes brez pesjaka —
stoji za njim in rep tišči.

S tem sem se že vnovič dotaknil vprašanja, kakšne so razlike med prvo in drugo izdajo Klopčičevega prevoda. Razen že omenjenih vrstic in še tu in tam kakšne malenkosti je novi prevod v celoti veliko sočnejši, bližji Bloku, naravnješi in izrazitejši. Poglejmo samo nekaj primerov:

Vot tak Vanjka — on plečist! 1928: Glejte Vanjko — kak objema!
Vot tak Vanjka — on rečist! Glejte Vanjko — kak se vnema!

1957: Vanjka — fant širokopleč,
in zgovoren — kar preveč!

Potjažele budet bremja 1928: Huje bomo, bratec mili,
nam, tovarišče dorogoj! še trpeli kot kedaj!

1957: Čaka nas še mnogo muk,
hujših kakor ta, sodrug!

Da v sugroby puhovyje — 1928: kjer z viharjem sneg samó
Ne utjaneš sapoga... bije v zemljo raz nebo...

1957: tja, kjer sneg v plasti se zlaga —
škorenj v njem ti obtiči...

Otvjažis ty, šeludivyj, 1928: Proč od mene, pasja dlaka,
Ja štykom poščeškoču! nož v telo zaril ti bom!
Staryj mir, kak pes paršivyj, Stari svet — kot pasja spaka,
Provalis — pokoloču! zgubi se — ubil te bom!

1957: Grinta, zgini proč od nas,
z nožem te poščegetam!
Stari svet — ko garjav pes,
stran, sicer ti zaigram!

Mislim, da je vsako podrobnejše utemeljevanje napredka in razvoja nepotrebno, ker je razloček na dlani. V prvi izdaji je bilo še precej rim zaradi rim, tudi nekaj izrazitih mašil, v drugi izdaji sta kvečjemu dve mašili (glej, tam) in rime so naravne in neprisiljene. Med drugim je nadomeščenih nekaj zastarelih pesniških izrazov s sodobnejšimi (ustavotvorno sobranje = ustavodajna skupščina; propala je = zgubljena je; zloba, tužna zloba = mržnja, žalostna mržnja; gladni = lačni).

Prevajalec je napisal tudi kratek, a zgoščen uvod o Bloku in njegovi pesnitvi, založba (Cankarjeva) pa je poskrbela za lepo opremo in preproste, a učinkovite ilustracije (Ivo Seljak-Čopič).

Janko Moder

OB NOVI IZDAJI TAVČARJEVE VISOŠKE KRONIKE

Decembra 1917 je prišla v javnost prva novica, da pripravlja pisatelj dr. Ivan Tavčar, ki je bil dobro leto dni prej s Cvetjem v jeseni skomponiral sklepni akord svoje simfonije o malih poljanskih kmečkih ljudeh, nov lep-slovni tekst. Leto dni je pisatelj še oblikoval in ob letu je Ljubljanski Zvon že najavil novo in zanimivo daljšo povest splošno priljubljenega pripovedovalca, tokrat posneto iz zgodovinske snovi o gradiču na Visokem, o Škofji Loki in o bližnji okolici. In na straneh te revije se je skozi vse leto 1919 brala povest Visoška kronika. Letos, po 38 letih od prve objave, je doživela že sedmi ponatis in knjižni obliki. Do vojne je izšla v dveh natisih šestega zvezka Tavčarjevih zbranih spisov (1921, 1938) in v izdaji goriške Mohorjeve družbe (1931), po osvoboditvi pa dvakrat pri Državni založbi Slovenije, 1948 v Klasju in 1956 v sitem zvezku Tavčarjevega zbranega dela, in dvakrat pri Mladinski knjigi, 1953 v bibliofilski ilustrirani izdaji in drugič med izbranimi deli iz domače in tuje književnosti zbirke Kondor.